

Het Dalkey-archief

Flann O'Brien

Het Dalkey-archief

Roman | Koppernik

Vertaald en van een nawoord voorzien
door Robbert-Jan Henkes

KOPPERNIK

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

De uitgever ontving voor deze uitgave in het kader van schwob.nl een subsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Oorspronkelijke titel *The Dalkey Archive*

Copyright © 1964 by Flann O'Brien

Copyright Nederlandse vertaling en nawoord © 2024 Robbert-Jan Henkes

Afbeelding omslag © René Magritte, *L'empire des lumières*, 1953,
c/o Pictoright Amsterdam 2024

Vormgeving Koppernik

ISBN 978 90 834 1193 4 / NUR 302

www.koppernik.nl

*Ik draag deze bladzijden op
aan mijn Beschermengel:
ik bezweer hem
dat het allemaal niet serieus bedoeld is,
en druk hem op het hart
te waken voor misverstanden
als ik me op weg naar huis begeef.*

Hoofdstuk 1

Dalkey is een stadje op pakweg twintig kilometer ten zuiden van Dublin, gelegen aan de kust. Het is een onwaarschijnlijk stadje, samengeklonterd, stil, dat net doet of het slaapt. De smalle straatjes zijn niet direct als zodanig herkenbaar en lijken elkaar lukraak te kruisen. Winkeltjes zien er gesloten uit maar zijn open. Dalkey lijkt een nederige nederzetting die, naar het gevoel van de reiziger, in de onmiddellijke nabijheid moet liggen van een plek van het hoogste belang en aanzien. En inderdaad – het is de vestibule van een hemelse rondblik.

Aanschouw. Bestijg de beschaduwde, saaie, laan-gelijke weg, *per iter*, zogezegd, *tenebricosum*, en zie het tevoorschijn springen alsof op miraculeuze wijze een gordijn wordt opengetrokken. Jawel, de Vico Road.

Heere God!

De weg zelf buigt langzaam naar boven af en aan de andere kant van een laag muurtje links langs het voetpad spreidt zich de betovering uit – rotsachtig grasland dat rap afloopt tot een speelgoedachtige spoorweg ver in de diepte, met daarachter de zee, permanent en immanent, indolent wiegend in het immense bekken van de baai van Killiney. Hoog in de lucht, waarmee het door een allerminst precieze zoom is verbonden, ploetert een karavaan lichte bewolking zwiingend oostwaarts.

En rechts? Monsterlijke arrogantie: een immer hoger klimmende machtige rotspartij van graniet, gehuld in een mantel van gaspeldoorn en varens die is ingelegd met strakke rijen dennen, sparren, lariksen en paardenkastanjes, met verderop dunne bosjes ranke, fijn getekende eucalyptussen – het geheel een blikkering van zacht ruisend lover, een kaleidoscoop van licht, kleur, nevel en overvloedige lucht, een wonder geheel en

al latent, lazuur, loodrecht, lobbij, lawiniaal, in de schaduw van de bomen zelfs lommerrijk. Hemelse goedheid, is er soms iets ontsnapt uit het woordenboek van brigadier Fottrell?

Maar vanwaar de naam Vico Road? Worden wij in deze schitter geacht te denken aan zekere filosoof en het door hem waargenomen patroon van 's mensen levenslot op aarde – these, antithese, synthese, chaos? Amper. Worden we geacht de aanblik te vergelijken met de baai van Napels? Geenszins, want in Napels moet hitte en hardheid heersen die de uitgedroogde Italianen teistert – geen milde Ierse luchten, geen briesjes die bijna gekleurd aanvoelen.

Een heel eind verder- en hogerop ziet men een afgelegen kleine obelisk met aan de voet een aantal treden waarop men het gehele uitzicht zittend kan beschouwen: de zee, het schiereiland Howth aan de overzijde van de baai, en rechts, ver weg, het vage silhouet van de Wicklow-bergen, blauw of grijs. Was het monument opgericht ter meerdere eer en glorie van de Schepper van al deze pracht? Allerminst. Ter nagedachtenis dan aan een puik Iers personage dat Hij ooit schiep – Johannes Scotus Erigena wellicht, of misschien Parnell? Nee hoor, het is koningin Victoria.

Mary gaf Michael Shaughnessy een zachte por. Verlokkelijk flaneerde ze rond aan de randen van zijn bewustzijn: de diepbruine ogen, het blonde haar, de lieflijkheid maar toch de rust. Ze was feitelijk een last maar nooit ver weg. Hij fronste en balde zijn vuist, maar periodiek gepruttel vlak achter hem duidde op de nabijheid van Hackett.

– Hoe is het met haar, vroeg Hackett toen hij hem had bijgehaald, met jouw vrome Mary?

Het was niet de eerste keer dat de niet onknappe botmuil had laten zien dat hij gedachten kon lezen, een nare gave.

– Gaat je niets aan, zei Shaughnessy zuur. Ik vraag jou toch ook niet naar de dame die jij Sterretje Agnes noemt.

– Dat mag je best weten. Met haar is het heel goed, dank je.

Ze liepen omhoog met hun vochtige badspullen over hun arm.

In de lage, naar zee gekeerde rotswand bevond zich een kleine kloof die toegang gaf tot een ruig paadje dat heuvelaf naar de spoorweg ver beneden liep; daar voerde een voetbrug naar een zwemplek die de Witte Rots werd genoemd. Bij genoemde kloof stond een man die zich met zijn hand tegen de rotswand in evenwicht hield. Naderbij komend zag Shaughnessy dat de man lang en mager was, goed geschoren en met schaars, tamelijk blond haar, opzijgekamd over een bovenmaats hoofd.

– De stakker is gewond, merkte Hackett op.

Het gezicht van de man stond kalm en galant maar was tot een lichte grijns verwrongen. Hij droeg sandalen en er zat vers bloed bij de grote teen van zijn rechtervoet. Ze bleven staan.

– Hebt u zich bezeerd, meneer? vroeg Hackett.

De man bestudeerde ze een voor een beleefd.

– Dat kun je wel zeggen, antwoordde hij. Er staan borden beneden die waarschuwen voor het gevaar van de zee. Door-gaans is er veel meer gevaar op land. Ik heb op dit verrekte paadje mijn rechtervoet gestoten tegen een scherp granieten uitsteeksel dat ik niet had gezien.

– Misschien kunnen wij van dienst zijn, zei Shaughnessy. We kunnen u begeleiden naar het Colza Hotel in Dalkey. Daar kunnen we een apotheker laten komen of misschien een dokter.

De man glimlachte flauw.

– Dat is heel vriendelijk van u, antwoordde hij, maar ik ben mijn eigen dokter. Misschien kunt u me naar huis helpen?

– Natuurlijk, zei Shaughnessy.

– Woont u ver, meneer? vroeg Hackett.

– Daarboven, zei de man, wijzend naar de oprijzende bomen. Het is een straffe klim met een snee in je voet.

Shaughnessy had geen idee dat er een huis stond in de ondoordringbaarheid waar de man naar wees, maar bijna recht

tegenover ze konden ze een klein poortje ontwaren, uitgespaard in de ruwe balustrade langs de weg.

– Zolang u zeker weet dat daar inderdaad een huis is, zei Hackett monter, zal het ons een eer zijn u tot steun en toeverlaat te dienen.

– Het voordeel van het huis is dat op de postbode na vrijwel niemand weet dat het er is, antwoordde de ander beminnelijk.

Ze staken de weg over, waarbij de twee begeleiders ieder voorzichtig een elleboog ondersteunden. Achter het poortje baande een smal maar niet al te hobbelig pad zich langs boomstammen en struikages een kieskeurige kronkelroute naar boven.

– Ik kan me net zo goed even voorstellen, zei de gekwetste. Mijn naam is De Selby.

Shaughnessy noemde zijn naam en voegde eraan toe dat iedereen Mick zei. Het viel hem op dat Hackett zichzelf alleen als meneer Hackett voorstelde, wat een indruk van beleefde afzijdigheid gaf, misschien zelfs arrogantie.

– In deze landstreken, merkte De Selby op, wemelt het wonderbaarlijk van klaplopers, kwistenbiebels en kusmekloten. Bent u heren thuis in het Ierse taaleigen?

De non sequitur verraste Shaughnessy, maar Hackett niet.

– Ik weet er vrij wat van, meneer. Prachtige taal.

– Welnu, het woord *mór* betekent groot. Voor mijn huis – we zijn er nu bijna – ligt een grasperk dat verrassend groot is, gegeven het terrein. Ik wilde *mór* combineren met het gras als naam voor mijn huis. Een hybride samenstelling natuurlijk, maar wat maakt het uit? In het dorp Dalkey vond ik een lamlending genaamd Teague McGettigan. Hij is hier ter plaatse het taxi-bedrijf, de klusjesman en hij doet de weerberichten. Hij kan absoluut alles. Ik vroeg hem de naam op het hek te schilderen, en ik vertelde hem hoe en wat. U zult zo het resultaat zien.

Ze konden het huis nu zien opdoemen, een villa van hout en baksteen. Toen ze dichterbij kwamen zag het gazon van De Selby er inderdaad groot uit, maar spijtig genoeg was het een

steil oplopende lap grond met ruig, schaars gras, doorschoten met laag onkruid. In zwarte letters stond op het houten hek de naam: *Lawnmower*. Grasmaaier. Shaughnessy en Hackett grinnikten terwijl De Selby ostentatief zuchtte.

– Teague is ongetwijfeld onze eigenste Leonardo, gniffelde Hackett. Ik ken hem goed, de ouwe schurk.

Ze schuifelden voorzichtig naar binnen. De Selby's voet was inmiddels zowel bebloed als vies.

Hoofdstuk 2

– Onze verminkte vriend lijkt me wel een toffe sjarel, merkte Hackett op in zijn leunstoel. De Selby had zich verexcuseerd om zich te wijden aan ‘de medicatie van zijn pediculaire pollex’ en de bezoekers keken nieuwsgierig de woonkamer rond. De kamer was langwerpige van vorm, ruim, en had een laag plafond. Geverniste lambrisering, ongeveer een halve meter hoog, liep langs de wanden die voor de rest waren overtrokken met verschoten groenig behang. Er hingen geen schilderijen. Twee zware mahoniehouten boekenkasten, tjokvol, stonden in neges aan weerszijden van de open haard, met aan het blinde eind van de kamer een grote opbergkast. Verder een groot aantal stoelen, een klein tafeltje in het midden en aan de verre muur een vrij grote tafel met daarop diverse wetenschappelijke instrumenten en hulpstukken, waaronder een microscoop. Erboven hing iets wat eruitzag als een krachtige lamp en links stond een Liehr-buffetpiano, met bladmuziek op de lessenaar. Het was overduidelijk een vrijgezellenwoning, maar schoon en opgeruimd. Was hij misschien musicus, arts, een goddelijk geïnspireerde, een geodetisch scheikundige... een *savant*?

– Hij zit hier best knus, zei Mick Shaughnessy, en voor alles en iedereen verborgen.

– In zo'n geheim hoofdkwartier, antwoordde Hackett, kun je van alles uitspoken. Misschien is het wel een gevaarlijk individu.

Al snel was De Selby weer terug, breeduit glimlachend. Hij ging tussen ze in staan, met zijn rug naar het gat van de open haard.

– Een oppervlakkige vasculaire lesie, merkte hij beminnelijk op, inmiddels schoongemaakt, ontsmet, gezalfd en zoals u ziet omwikkeld met een verband waar zelfs water niet doorheen komt.

– U bedoelt dat u van plan bent te blijven zwemmen? vroeg Hackett.

– Welzeker.

– Bravo! Kranige kerel!

– Dat valt wel mee – het hoort bij mijn werk. Zou het, tussen haakjes, heel ongeleefd van me zijn als ik vroeg in welke hoedanigheid de heren werkzaam zijn?

– Ik ben ambtenaar lagere klas, antwoordde Mick, en ik heb de pest aan mijn baan, de platte ambiance en het geteisem dat op kantoor mijn gezelschap is.

– Ik heb het slechter getroffen, zei Hackett met gespeelde tragiek. Ik werk voor vaderlief die juwelier is maar nauwlettend over de sleutels waakt. Geen mogelijkheid om mezelf een kleine salarisverhoging te geven. Vermoedelijk zou je mij ook juwelier kunnen noemen, of onderjuwelier. Of imitatiejuwelier.

– Heel interessant werk. Ik weet er iets vanaf. Snijdt u zelf stenen?

– Soms.

– Ja. Zelf ben ik theoloog en natuurkundige, kennisvelden die vele andere kunnen omvatten, waaronder eschatologie en astrognosie. Door de vrede in dit deel van de wereld behoort werkelijk denkwerk tot de mogelijkheden. Ik heb mijn onderzoekingen, geloof ik, bijna voltooid. Maar laat mij u een ogenblik vermaken.

Hij ging aan de piano zitten en brak na een paar langzame riedels uit in wat Mick met onuitgesproken geestigheid betitelde als een op hol geslagen chromatische buikloop die ‘briljant’ was in de slechte zin van een onrijp en – tenminste in zijn oren – ongeregeld bij elkaar geharkt zootje. Een alles verbrijzelend akkoord besloot de chaos.

– Zo, zei De Selby, overeind komend, wat dacht u daarvan?
Hackett keek oordeelkundig.

– Ik dacht dat ik Liszt herkende op een van zijn meer onbewaakte momenten.

– Mis, zei De Selby. De basis was de canon aan het begin van César Francks bekende sonate voor viool en piano. De rest was volledig geïmproviseerd. Door mij.

– U speelt buitengewoon, bracht Mick dubbelzinnig te berde.

– Ik doe het alleen voor het plezier maar een piano kan een zeer nuttig instrument zijn. Ik zal u wat laten zien.

Hij ging terug naar het instrument, opende de helft van de scharnierende bovenklep en trok een fles gelig vocht tevoorschijn, die hij op de tafel zette. Toen opende hij een deurtje in het onderste gedeelte van de boekenkast en pakte er drie fraaie steelglazen uit en een karaf waarin water leek te zitten.

– Dit is de beste whiskey die je in Ierland kunt krijgen, onberispelijk gestookt en volmaakt gerijpt. Ik heb zo’n idee dat u een vingerhoedje niet zult afslaan.

– Niets zou mij meer vreugde geven, zei Hackett. Ik zie dat er geen etiket op de fles zit.

– Dank u, zei Mick, die een royaal glas van De Selby aannam. Hij hield niet bijzonder van whiskey, trouwens evenmin van andere spiritualiën. Maar manieren gingen voor. Hackett volgde zijn voorbeeld.

– Hier staat het water, gebaarde De Selby. Gij zult een andermans vrouw niet stelen en nimmer water bij diens whiskey doen. Geen etiket op de fles? Klopt. Ik heb de whiskey zelf gemaakt.

Hackett nipte voorzichtig.

– Ik hoop dat u weet dat whiskey niet rijpt in de fles. Hoewel ik moet zeggen dat hij goed smaakt.

Mick en De Selby namen allebei een flinke teug.

– Beste man, antwoordde De Selby, ik weet alles van sherry-fusten, temperatuur, ondergrondse opslag en al dat soort bizar-erieën. Maar dergelijke overwegingen spelen hier niet. Deze whiskey is vorige week gemaakt.

Hackett boog voorover in zijn stoel, verbluft.

– Wat zegt u? riep hij uit. Is hij een week oud? Dan kan het helemaal geen whiskey zijn. Goeie help, wilt u ons een hartfalen bezorgen of onze nieren verpoederen?

De Selby reageerde laconiek.

– U ziet, meneer Hackett, dat ik dit uitmuntende spul zelf ook drink. En ik zei niet dat het een week oud was. Ik zei dat het vorige week was gemaakt.

– Oké, het is nu zaterdag. We gaan niet muggenziften over een of twee dagen.

– Meneer De Selby, bracht Mick minzaam in het midden, blijkbaar is het onderscheid dat u maakt belangrijk en ligt er een begripsnuance in uw woorden. Ik ben bang dat die mij ontgaat.

Hier nam De Selby een teug die kan worden gekenmerkt als ferm, waarna er plotseling een uitdrukking van apocalyptische ernst over zijn zachtmoedige gelaat trok.

– Heren, zei hij met hol stemgeluid, ik heb de tijd bedwongen. Tijd is een manifestatie genoemd, een reservoir, een continuüm, een samenstellend onderdeel van het heelal. Ik kan de tijd laten stilstaan, haar schijnbare koers negativeren.

Achteraf vond Mick het grappig dat Hackett, misschien onwillekeurig, op dat moment op zijn horloge keek.

– Bij mij loopt de tijd nog, zei hij krassend.

– Het verstrijken van de tijd, vervolgde De Selby, wordt afgemeten aan de bewegingen van de hemellichamen. Maar

dat zijn bedrieglijke determinanten als het gaat om het wezen van de tijd. Vele schijnbaar nuchtere figuren hebben de tijd bestudeerd en becommentarieerd – Newton, Spinoza, Bergson, zelfs Descartes. De stellingen van de realiteitsnonsens van Einstein zijn bedrieglijk, om niet te zeggen oplichterij. Hij poneerde tentatief dat tijd en ruimte afzonderlijk niet in werkelijkheid bestaan maar alleen in samenhang begrepen kunnen worden, terwijl vakgebieden als astronomie en geodesie de mensen slechts zand in de ogen hebben gestrooid. Volgt u mij?

Omdat Mick degene was die werd aangekeken schudde deze beslist zijn hoofd maar achtte het raadzaam nog een straffe slok te nemen. Hackett fronste. De Selby zette zich in een stoel aan de tafel.

– De tijd vanuit intellectuele, filosofische of zelfs wiskundige criteria beschouwen is ijdelheid en het werk van warhoofden. In zulk onbetamelijk gebakkelei staat er altijd wel een priesterlijke clown op die een soort cerebrale catalepsie introduceert door met begrippen als oneindigheid en eeuwigheid te goochelen.

Mick voelde zich geroepen iets te zeggen, hoe dom het ook mocht klinken.

– Als tijd zo denkbeeldig is als u lijkt te willen beweren, meener De Selby, hoe kan het dan dat een kind, als het is geboren, mettertijd opgroeit tot een jongen, vervolgens tot volwassene, vervolgens tot bejaarde en uiteindelijk tot een afgeleefde en hulpeloze mankepoot?

De Selby's glimlachje wees op de terugkeer van zijn welgezinde humeur.

– Ziedaar opnieuw een fout in het formuleren van de gedachte. U verwacht tijd met organische evolutie. Neem uw kind, dat is opgegroeid tot een man van eenentwintig. Zijn totale levensspanne is zeventig jaar. Hij bezit een paard met een levensspanne van twintig. Hij gaat uit rijden op zijn paard.

Bestaan deze twee schepsels tegelijkertijd in ongelijke tijdsomstandigheden? Gaat de tijd voor het paard drieëneenhalf keer zo snel als voor de mens?

Hackett veerde op.

– Maar dit dan, wierp hij in het midden. Onze gulzige slokop de snoek kan naar men zegt wel tweehonderd jaar oud worden. Hoe verhoudt zich de tijd als hij door een jonge jongen van vijftien wordt gevangen en gedood?

– Rekent u dat zelf maar uit, antwoordde De Selby vriendelijk. Het wemelt van de onverenigbaarheden, anomalieën, divergenties. Arme Descartes! Hij wilde alle processen in de natuurlijke wereld vangen in een mechanische formule, kinetisch in plaats van dynamisch. Alle beweging van voorwerpen zou cirkelvormig zijn, hij ontkende de mogelijkheid van een vacuüm en hield vol dat gewicht los stond van zwaartekracht. *Cogito ergo sum?* Hij had, met zijn manier van denken, net zo goed kunnen schrijven *inepsias scripsi ergo sum* en hetzelfde zeggen.

– Het werk van de man, onderbrak Mick, was misschien abuis in enige gevolgtrekkingen, maar de leidende gedachte was zijn absolute geloof in de Almachtige God.

– Zeer waar. Persoonlijk wijs ik het bestaan van een opperste macht *supra mundum* niet af maar soms betwijfel ik of die ons welgezind is. Wat heeft die warboel van Cartesiaanse methodologie en bijbelse mythevorming ons opgeleverd? Eva, de slang en de appel. Heere Jezus!

– Schenk ons alstublieft nog eens in, zei Hackett. Whiskey is niet onverenigbaar met theologie, met name toverwhiskey die zowel lang gerijpt als een week oud is.

– Natuurlijk, zei De Selby, die opstond en alle drie de glazen royaal bijvulde. Hij zuchtte toen hij weer ging zitten.

– U beiden, zei hij, dient eigenlijk alle werken van Descartes te lezen, na eerst grondig Latijn te hebben geleerd. Hij is een prachtvoorbeeld van blind geloof dat het intellect aantast. Hij

kende Galileo natuurlijk, schaarde zich met Galileo achter Copernicus' theorie dat de aarde om de zon draait, en was zelfs bezig aan een tractaat dat het moest staven. Maar toen hij hoorde dat de Inquisitie Galileo had veroordeeld wegens ketterij, borg hij zijn manuscript snel weer op. Hij was, in onze hedendaagse terminologie, een lafbek. En zijn dood was helemaal een lachertje. Voor de kost bezocht hij drie keer per week om vijf uur 's ochtends braaf koningin Christina van Zweden om haar filosofieles te geven. Om vijf uur 's ochtends, in dat klimaat! Het werd zijn dood, vanzelfsprekend. Weet u hoe oud hij was?

Hackett had een sigaret opgestoken zonder de anderen er een te offeren.

– Ik heb het gevoel dat Descartes zijn hoofd een beetje rammelde, merkte hij zwaarwichtig op, niet zozeer vanwege de overvloed aan foutieve ideeën maar vanwege de idioterie van een tweeëntachtigjarige om op een dergelijk onchristelijk tijdstip uit zijn bed te komen, en dat op een hanenpas van de noordpool.

– Hij was vierenvijftig, zei De Selby toonloos.

– Godallegezus, riep Mick uit. Maar toch, het was een opmerkelijk man, hoe zot zijn wetenschappelijke ideeën ook waren.

– Er bestaat een Franse term die hem volgens mij wel goed omschrijft, zei Hackett. *Idiot savant*.

De Selby haalde een solitaire sigaret van zichzelf tevoorschijn en stak hem op. Waaruit had hij opgemaakt dat Mick niet rookte?

– Op z'n hoogst, zei hij op een toon die je oraculair kon noemen, was Descartes een solipsist. Een ander minpunt was zijn zwak voor Jezuiten. Volkomen terecht is hij uitgelachen om zijn voorstelling van de ruimte als een plenum. Het toeval wil echter dat ik de parallelle maar onbetwistbare ontdekking heb gedaan dat *de tijd* een plenum is.

– Wat wil dat zeggen? vroeg Hackett.

– Een plenum kan worden gedefinieerd als een manifestatie of een entiteit die geheel gevuld is maar onbewogen. Natuurlijk voldoet de ruimte niet aan een dergelijke voorwaarde. Maar tijd is wel degelijk een plenum, onbeweeglijk, onveranderlijk, onontkoombaar, onherroepelijk, een toestand van absolute stilstand. Tijd verstrijkt niet. Verandering en beweging spelen zich af binnen de tijd.

Mick overdacht dit. Commentaar leek zinloos. Er was nog geen strootje om je aan vast te klampen, niets om een vraagteken bij te plaatsen.

– Meneer De Selby, waagde hij ten slotte, het zou onbeschaamd zijn voor iemand als ik om kritiek of zelfs maar een mening te hebben over wat ik zie als zuiver abstracte proposities. Ik ben bang dat ik een aanhanger ben van de traditionele ervaring en notie van tijd. Als u me bijvoorbeeld genoeg van deze whiskey laat drinken, waarmee ik te veel bedoel, zal ik daar ongetwijfeld een niet te miskennen temporele straf voor ondergaan. Morgenochtend zijn mijn maag, lever en zenuwstelsel geheid naar de vaantjes.

– Om over kokken en kotsen maar te zwijgen, voegde Hackett eraan toe.

De Selby lachte beleefd.

– Dat zou een verandering zijn waar de tijd uit de aard der zaak niets mee van doen heeft.

– Misschien, antwoordde Hackett, maar die academische observatie maakt de lichamelijke kwelling er niet minder op.

– Een heilzame drop, zei De Selby, die weer opstond met de fles en opnieuw driemaal een bel inschonk. U zult me een ogenblik moeten excuseren.

Het spreekt vanzelf dat Hackett en Mick elkaar enigszins verbijsterd aankeken toen hij de kamer uit was.

– De malt lijkt me voortreffelijk, merkte Hackett op, maar misschien heeft hij er iets ingedaan?

– Waarom? Hij drinkt er zelf ook stevig van.

– Misschien is hij zichzelf een tegengif gaan toedienen. Of een braakmiddel.

Mick schudde overtuigd van nee.

– Het is een vreemde vogel, zei hij, maar ik geloof niet dat hij krankjorum is, of een publiek gevaar.

– Je denkt dat hij onschadelijk is?

– Ja. Hoogstens excentriek.

Hackett stond op en schonk zichzelf een haastig glas in, wat Mick met een handgebaar afsloeg. Hackett stak nog een sigaret op.

– Goed, zei hij. Er is een tijd van komen en een tijd van gaan. Wat jij? Optaaien?

Mick knikte. Het was een curieuze ervaring geweest en hij had geen spijt; en misschien bracht het wel andere interessante zaken of zelfs mensen op zijn pad. Wat waren de lui die hij kende allemaal gewoontjes, dacht hij bij zichzelf.

De Selby kwam terug met een dienblad met daarop borden, messen, een botervloot en een sierlijk mandje met wat eruitzag als goudgeel brood.

– Aan tafel, jongens, schuif aan. Dit is louter wat de kerk een ochtendbete noemt. Voorliggend overheerlijk tarweproduct is net als de whiskey van eigen makelij, maar denk niet dat ik als een Romeinse keizer aanhoudend bang ben te worden vergiftigd. Ik ben hier een eenzaat, en de weg naar de winkels is een lange en pijnlijke pelgrimstocht.

Een bedankje mompelend zetten de bezoekers zich aan het bescheiden doch aangename maal. De Selby zelf at weinig en leek in gedachten verzonken.

– Je mag me theoloog of natuurkundige noemen, wat je wil, zei hij ten slotte tamelijk ernstig, maar ik ben oprecht en eerlijk. Mijn ontdekkingen over de aard van de tijd zijn eigenlijk heel toevallig tot stand gekomen. Ik had met mijn onderzoeken iets heel anders op het oog. Mijn hoofddoel had niets met het wezen van tijd te maken.

– O nee? vroeg Hackett vrij grof terwijl hij grof aan het kauwen was. Wat was het hoofddoel dan?

– De vernietiging van de wereld.

Ze gaapten hem aan. Hackett maakte een zacht geluid maar het gezicht van De Selby bleef onbewogen, uitdrukkelingsloos, grimmig.

– Zo, bracht Mick met moeite uit.

– De wereld verdient vernietigd te worden. De hele historie, prehistorie en zelfs het heden is één vuige opsomming van pestilentie, hongersnood, oorlog, verwoesting en ellende zo gruwelijk en veelsoortig dat niemand er de diepte en de verschrikking van kan peilen. De rot is alomtegenwoordig, endemisch. Ziekte viert hoogtij. De mensensoort is definitief verloederd en ontspoord.

– Meneer De Selby, zei Hackett met enig gebrek aan ernst, mag ik zo onbeleefd zijn om te vragen hoe u de wereld wilt vernietigen? U bent er niet de schepper van.

– Ook u, meneer Hackett, hebt dingen vernietigd waarvan u niet de schepper was. Het kan me geen moer schelen wie de wereld gemaakt heeft of wat de diepere bedoeling is, prijzenswaardig of gruwelijk. De schepping is walgelijk en weerzinwekkend, en totale uitsterving zou niet erger zijn.

Mick zag dat Hacketts houding een barse toon opwekte waar verheldering gewenst was. Alle informatie die licht kon werpen op de belangrijke vraag of hij een echte wetenschapper was of een halvegare gek was welkom.

– Ik zie niet in, meneer, bracht Mick tactvol in het midden, hoe deze wereld vernietigd kan worden, anders dan door in het firmament een botsing te veroorzaken tussen onze aarde en een ander groot hemellichaam. Hoe een mens kan ingrijpen in de rondgang van de sterren vind ik een onoplosbaar raadsel, moet ik zeggen.

De Selby's strakke gelaat ontspande zich enigszins.

– Nu onze spijziging ten einde is, kunnen we nog een glaasje

nemen, zei hij, en hij schoof de fles naar het midden van de tafel. Toen ik het over de vernietiging van de hele wereld had, refereerde ik niet aan de fysieke planeet maar aan alle levenswijzen die erop te vinden zijn. Als mijn taak is volbracht – en ik heb het idee dat het niet lang zal duren – zal er niets meer leven op deze aardkloot, nog geen grassprietje, nog geen vlo. Mezelf niet uitgezonderd natuurlijk.

– En wij? vroeg Hackett.

– U zult delen in het algehele lot van de mensheid, te weten extinctie.

– Raden is vergeefse moeite, meneer De Selby, zei Mick zacht, maar houdt dat plan van u wellicht in het vloeibaar maken van al het ijs op de poolkappen en elders, om zo alles en iedereen als in de bijbelse zondvloed te verzuipen?

– Nee. Het verhaal van de zondvloed is kolder. Ons wordt wijsgemaakt dat er een stortbui van veertig dagen en veertig nachten voor nodig was. Al dat water moet op aarde hebben bestaan voordat het begon te regenen, want er kan niet meer naar beneden komen dan er omhoog is gegaan. Een kind ziet dat zoiets onmogelijk is.

– Dat is niet meer dan een zwak rationeel verweer, protesteerde Hackett, die wilde laten zien dat hij had opgelet.

– Maar wat is het geheim dan, meneer, vroeg Mick met pijnlijke onderdanigheid, het opperste, cruciale geheim?

De Selby grijsde licht.

– Ik ben, legde hij uit, niet in staat u heren, zijnde zonder wetenschappelijke vooropleiding, enig idee te geven van mijn werk op het gebied van de pneumatische scheikunde. Het onderzoek heeft mij het grootste deel van mijn leven gekost en hoewel mij vanuit het buitenland ruimschoots hulp en samenwerking werd aangeboden heeft niemand mijn basispostulaat onder de knie kunnen krijgen, namelijk het elimineren van de atmosfeer.

– U bedoelt het liquideren van lucht? vroeg Hackett uitdrukkingsloos.

– Alleen het biogene en wezenlijke element, antwoordde De Selby, dat wil natuurlijk zeggen de zuurstof.

– Met andere woorden, bracht Mick in het midden, als je alle zuurstof uit de atmosfeer haalt of verdelgt, dan houdt alle leven op?

– Kort door de bocht misschien, beaamde de wetenschapper, inmiddels weer beminnelijk, maar dat is het idee. Er zijn complicaties, maar daar hoeven we ons op dit moment niet druk om te maken.

Hackett had zichzelf in stilte nog een glas ingeschonken en toonde actieve belangstelling.

– Ik geloof dat ik het begrijp, baste hij. Is de zuurstof foetsie, dan moeten wij het automatisch doen met wat er overschiet en dat is gif. Maar is dat geen moord?

De Selby liet zijn woorden voor wat ze waren.

– De aardse atmosfeer, dat wil zeggen wat wij in de praktijk inademen, en niet de ijle atmosfeer op grote hoogte, is samengesteld uit ongeveer 78 procent stikstof, 21 procent zuurstof, kleine hoeveelheden argon en kooldioxide, en microscopische hoeveelheden andere gassen zoals helium en ozon. Onze belangstelling geldt de stikstof, atoomgewicht 14,008, atoomnummer 7.

– Heeft stikstof een geur? vroeg Hackett.

– Nee. Na exceptionele onderzoeken en experimenten heb ik een chemische verbinding geproduceerd die uit iedere aanwezige atmosfeer de zuurstof compleet elimineert. Een minieme hoeveelheid van deze vaste substantie, te klein om met het blote oog waarneembaar te zijn, zou op die manier de grootste hangar ter wereld in dood terrein veranderen, mits die hangar natuurlijk hermetisch afgesloten was. Ik zal het u laten zien.

Hij hurkte zijgend voor een van de lage opbergkasten en opende het deurtje. In de kast stond een kleine, normaal uitziende kluis, die hij opende met een sleutel. In de kluis stond

een rond, dof metalen vaatje met een inhoud van ongeveer vijftien liter vloeistof en met als opschrift de letters DMP.

– Goeie help, riep Hackett uit, de DMP! De goeie oude DMP! Mijn grootvader was lid van de club.

De Selby keek over zijn schouder en glimlachte vreugdeloos.

– Ja, de Dublin Metropolitan Police. Mijn eigen vader zat erbij. Ze bestaan allang niet meer natuurlijk.

– Maar waarom heeft u het op uw vaatje chemicaliën gezet?

De Selby had de kluis en de kastdeur weer dichtgedaan en was naar zijn stoel teruggelopen.

– Zomaar, antwoordde hij, het beviel me wel. De letters zijn absoluut geen formule of zelfs maar een geheugensteuntje. Maar in het vaatje zit de onbetaalbaarste substantie op aarde.

– Meneer De Selby, zei Mick, enigszins van zijn stuk gebracht door de flamboyante gebeurtenissen. Ook al heeft u een stevige kluis, is het wel verantwoord om zulk gevaarlijk spul hier te bewaren waar een inbreker ermee vandoor kan gaan?

– Ik bijvoorbeeld? viel Hackett bij.

– Neen, heren, er is geen enkel gevaar. Niemand zou weten wat de substantie is, wat de eigenschappen zijn en hoe je het spul moet activeren.

– Maar weten wij het inmiddels niet? drong Hackett aan.

– U weet zo goed als niets, antwoordde De Selby kalm, maar ik ben van plan u zelfs nog meer te onthullen.

– U kunt er zeker van zijn, achtte Mick het verstandig te zeggen, dat alle informatie die u ons toevertrouwt strikt onder ons blijft.

– Daar maak ik me geen zorgen over, zei De Selby beleefd. Ik ga u niet voorzien van informatie maar van ervaring. Ik heb de ontdekking gedaan – geheel onbedoeld – dat een atmosfeer ontdaan van zuurstof het schijnbaar seriële karakter van de tijd opheft en ons confronteert met de werkelijke tijd, en tegelijkertijd met alle voorwerpen en schepselen die de tijd ooit bevat heeft of zal bevatten, indien wij ze oproepen. Volgt

u mij? We moeten dit niet lichtvaardig opvatten. De situatie is van het grootste gewicht en valt buiten het aards bestel zoals we dat kennen.

Hij keek zijn twee nieuwe vrienden om beurten strak aan.

– U hebt, verkondigde hij, vind ik recht op enige persoonlijke uitleg omtrent mijzelf. Het zou zeer verkeerd zijn om mij te houden voor christofoob.

– Mij ook, tsjilpte Hackett vrijpostig.

– De eerste bijbelboeken accepteerde ik als mythes, zij het duurzame mythes, bedoeld om de mens werkelijk tot gids te zijn. Ik accepteerde ook het verhaal van het vreselijke treffen tussen God en de opstandeling Lucifer als feit. Maar over de uitkomst van dat treffen was ik jarenlang minder zeker. Ik zag weinig bewijs voor de openbaring dat God had gewonnen en Lucifer voor de eeuwigheid naar de hel was verbannen. Want indien – en ik herhaal *indien* – de uitslag andersom was geweest en God verslagen was, zou Lucifer dan niet onmiddellijk het andere, tegenovergestelde verhaal hebben opgehangen?

– Waarom zou hij dat doen? vroeg Mick ongelovig.

– Om de mensheid beter te kunnen strikken en verdoemen, antwoordde De Selby.

– Kom kom, merkte Hackett op, zo'n geheim zou toch onmiddellijk op straat liggen.

– Ondanks mijn verbijstering, ging De Selby door, kwam ik erachter dat mijn vermoeden onjuist was. De zaken zijn precies zoals ze in de bijbel uiteengezet zijn, ontdekte ik later. In elk geval is de hemel intact.

Hackett floot zacht, misschien bij wijze van spot.

– Hoe hebt u dat ontdekt? vroeg hij. U bent niet tijdelijk van deze wereld weg geweest, of wel, meneer De Selby?

– Dat niet. Maar ik heb een lang gesprek gehad met Johannes de Doper. Een bijzonder intelligent iemand, wist u dat, je zou zweren dat hij Jezuïet was.

– God in de hemel! riep Mick uit, terwijl Hackett zijn glas met een tik op tafel zette.

– Jazeker, heel intelligent. Smetteloze manieren natuurlijk, en een fijngevoelig begrip voor mijn eigen particuliere beperkingen. Een heel *interessant* iemand, die De Doper.

– Waar heeft dat gesprek plaatsgevonden? vroeg Hackett.

– Hier in Dalkey, verklaarde De Selby. Onderzee.

Er viel een korte maar volstreekte stilte.

– Terwijl de tijd stilstond? drong Hackett aan.

– Ik zal de heren morgen naar dezelfde plek brengen. Tenminste, als u daar prijs op stelt en mits u kunt zwemmen, inbegrepen een klein stukje onder water.

– We zijn allebei uitstekende zwemmers, zei Hackett kwiek, behalve dat ik veruit de beste ben.

– Heel graag, onderbrak Mick met een wee glimlachje, op voorwaarde dat we ongeschonden terugkomen.

– Er is geen enkel gevaar. Beneden bij het hoofdkwartier van de Vico Zwemclub bevindt zich aan het water, verborgen in de rotsen, een merkwaardige onderaardse ruimte, die bij eb via een spelonkachtige toegang is verbonden met de buitenlucht. De opkomende vloed sluit de toegang en daarmee de luchttoevoer weer af. Het water verzegelt de ruimte hermetisch.

– Het lijkt wel een gruwelkamer, opperde Hackett.

– Ik heb zelfontworpen duikmaskers, toegerust met samengeperste lucht, gewone buitenlucht, en met een automatisch ventiel. De maskers en de zuurstofflessen zijn heel licht, van aluminium.

– Ik geloof dat ik het snap, zei Mick, geconcentreerd fronsend. We gaan onder water met die ademtoestellen, zwemmen door de opening in de rotsen naar de grot, en daar ontmoeten we Johannes de Doper?

De Selby grinnikte zacht.

– Niet noodzakelijkerwijs en niet helemaal. We zwemmen naar de grot zoals u zegt, en daar laat ik een minieme hoeveel-

heid DMP los. Op dat moment bestaan we in tijdloze stikstof maar dankzij onze zuurstofflessen kunnen we blijven ademen.

– Verandert ons fysieke gewicht? vroeg Hackett.

– Enigermate.

– En wat gebeurt er dan?

– We zullen zien wat er gebeurt als we elkaar morgenochtend om acht uur bij de zwemplek treffen. Gaat u terug naar het Colza Hotel?

– Zeker.

– Geeft u daar dan door dat Teague McGettigan mij morgenvroeg om half acht met zijn pieremagoggel moet oppikken. De duikuitrusting is lastig te voet mee te zeulen.

Aldus werd de afspraak beklonken. De Selby, de innemendheid zelve, begeleidde zijn bezoekers naar de deur en nam afscheid.